

СПЕЦИФІКА РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ ЗА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Вячеслав Дмитрович ЩЕРБАНЬ,

*доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри історії та
теорії держави і права
Інституту права ім. князя
Володимира Великого Міжрегіональної
Академії управління персоналом*

Історичний етап розвитку законодавства та організаційних засад боротьби з корупцією розпочинається із здобуттям Україною незалежності. Так, 24 серпня 1991 року Верховною Радою Української РСР прийнято постанову «Про проголошення незалежності України», яким Україну визнано незалежною демократичною державою. З моменту проголошення незалежності чинними на території нашої батьківщини є тільки Конституція України, закони, постанови Уряду та інші акти законодавства республіки [1]. Саме у цей період відбувається реформування правоохоронної системи, розробляються та приймаються основні законодавчі акти, що впорядковують діяльність органів прокуратури, Служби безпеки України, реформується законодавство про міліцію [2, с. 119]. Проголошення незалежності нашої держави стало першим етапом у становленні та розвитку демократії, й активних реформ усіх державно-владних інституцій разом із забезпеченням створення політики запобігання та протидії корупційним проявам в них, у тому числі в правоохоронних органах. Завдяки становленню своєї незалежності, Україна отримала можливість самостійно реалізовувати державну політику й регулювати суспільні правовідносини.

Як зазначає К. М. Зубков, після проголошення незалежності України проблема корупції набула особливої гостроти. Необхідність створення реальних механізмів попередження та протидії корупції зумовила необхідність прийняття відповідних нормативно-правових актів, спрямованих на попередження та боротьбу з корупційними діяннями. До прийняття Закону України «Про боротьбу з корупцією» в Україні діяла низка нормативних актів, якими декларативно проголошувалась необхідність боротьби з корупцією, при цьому не визначаючи необхідні правові і організаційні основи для попередження, виявлення та припинення проявів корупції, усунення шкідливих наслідків, завданих внаслідок вчинення корупційних діянь. Так, у розпорядженні Президента України від 28 вересня 1992 року «Про додаткові заходи щодо посилення боротьби із злочинністю та зміцнення правопорядку в Україні» Кабінету Міністрів України, міністерствам, іншим центральним органам державної виконавчої влади, Раді Міністрів Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям було доручено усунути недоліки в роботі по боротьбі з корупцією [3; 4 с. 476]. Зокрема, окресленим нормативно-правовим актом

© Щербань В. Д., 2020

Президента України було передбачено створити відповідні основи для інформаційно-правового забезпечення протидії злочинності у цілому й також щодо протидії корупції в правоохоронних органах. Цим Розпорядженням для Кабінету Міністрів України встановлювалось доручення вивчити питання про створення державної автоматизованої системи кримінологічної інформації, аналізу та прогнозування злочинності. Завдяки такому положенню були закладені підвалини для становлення сучасного інформаційно-правового забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах. Такі положення надали змогу здійснювати інформаційно-аналітичну діяльність, розглядаючи інформацію про корупційні правопорушення в правоохоронних органах у базах даних й, синтезуючи її у відповідні висновки та пропозиції щодо регулювання державної антикорупційної політики.

Президент України підписав Укази «Питання боротьби з корупцією та іншими злочинами у сфері економіки», «Про невідкладні заходи щодо посилення боротьби із злочинністю». Прийнято Закони України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про боротьбу з корупцією». Кинуту рішучий виклик тіньовій владі з метою покласти край корупції. Згідно з вищенаведеними нормативними актами, у кінці липня 1994 року створено слідчо-оперативних груп із працівників Генпрокуратури, МВС та СБУ для розслідування особливо важких злочинів у сфері економіки. Проте, як пізніше з'ясувалося, резервів для їх створення не було. У багатьох районах держави працювало по одному слідчому за наявності 10–12 вакантних місць. Слід зазначити, що укази Президента Л. Кучми стосувалися минулого. Тобто йшлося про відомі факти хабарництва, зловживання службовим становищем, мафіозності й лобізму серед українських чиновників. Треба було переглянути всі кримінальні справи стосовно колишніх депутатів різних рівнів, керівного складу міністерств і відомств, бо, наприклад, тільки серед народних обранців нараховувалося понад 500 порушників закону. На жаль, лобова атака корупції закінчилася поразкою. За хабарі було затримано лише незначну частину дрібних чиновників [5, с. 12; 6, с. 31-32]. Важливо відмітити такий законодавчий акт, як Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», який встановлював повноваження фактично новоствореного спеціалізованого органу з питань протидії корупції, що отримав назву Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України. У контексті розглядуваної теми, на цей орган покладался обов'язок щодо підготовки щорічних і спеціальних інформацій з приводу стану організованої злочинності, зокрема щодо корупції, напрями боротьби з нею та результати здійснених заходів. Тобто, в цьому нормативно-правовому акті вже закріплювались основи для інформаційно-правового забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах, які передбачали періодичне оприлюднення інформації щодо стану протидії корупції в них. Прийняття усіх вищезазначених нормативно-правових актів обумовлювалось необхідністю сформулювати фундамент для подальшого становлення ефективної антикорупційної політики в Україні, які передбачала створення

інформаційно-правового забезпечення для протидії корупції в правоохоронних органах.

Кабінетом Міністрів України 03 серпня 2000 року було прийнято Постанову, направлену на здійснення активних заходів щодо протидії корупції в правоохоронних органах. Постанова Кабінету Міністрів України від 3.08.2000 року № 1050 «Про план заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією на 2000 рік» щодо інформаційно-правового забезпечення протидії корупції регламентувала положення з приводу періодичного інформування громадськості про нормотворчу діяльність та виконання програм у сфері протидії корупції. Окрім того, було визначено обов'язок органів державної влади проаналізувати подані державними службовцями, й безпосередньо посадовими особами правоохоронних органів декларації про доходи за 1999 рік і на основі цих даних узагальнити інформацію та сформулювати відповідні висновки, які подавалися Уряду [7]. Завдяки прийнятому Плану було встановлено конкретні шляхи, направлені на здійснення загальнодержавної політики протидії корупції у правоохоронних органах нашої держави. Даний План також врегулював питання інформаційно-правового забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах. За допомогою встановленого положення, яке стосується інформування громадськості про стан правового регулювання протидії корупції, а також виконання заходів й програм люди отримали реальну можливість бути поінформованими у цій сфері й слідкувати за тенденціями до нормативно-правової регламентації даного питання. Відповідно, це надавало змогу громадянам самостійно аналізувати відомості й факти про корупцію в правоохоронних органах та надавати власні пропозиції щодо удосконалення заходів боротьби з нею.

У 2009 році було прийнято Закон України № 1506-VI «Про засади запобігання та протидії корупції». Цей Закон визначав суб'єктів, які здійснюють інформаційно-правове забезпечення протидії корупції. Ними було визначено уповноважені підрозділи органів державної влади, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від підпорядкованості та форми власності, їх посадові особи, а також громадяни, об'єднання громадян за їх згодою. Окрім того, було встановлено, що Кабінет Міністрів України визначає порядок накопичення та оприлюднення інформації про юридичних осіб, притягнутих до відповідальності за корупційні правопорушення. Також визначено чіткі вимоги щодо транспарентності інформації, яка подається. Окремо, у статті 16 було закріплено положення, що передбачало, що спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції в межах відповідного адміністративно-територіального утворення та в державі в цілому зобов'язані щороку не пізніше 10 лютого оприлюднювати інформацію про вжиті заходи щодо протидії корупції та про осіб, притягнутих до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень [8]. Вищезгадане положення, закріплене у статті 16 даного Закону стосується протидії корупції в правоохоронних органах. Відповідні суб'єкти протидії корупції забезпечують інформаційно-правове забезпечення протидії корупції в усіх державних органах, у тому числі й правоохоронних. Здійснювалося поступове становлення локального

інформаційно-правового забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах, за допомогою якого інформація про стан корупції та боротьбу з нею диференціювалася в залежності від певної адміністративно-територіальної одиниці.

Список використаних джерел:

1. Про проголошення незалежності України: Постанова, Акт № 1427-XII від 24.08.1991. *Відомості Верховної Ради України*, 1991, N 38, ст.502
2. Скомаров О. Історичні аспекти діяльності правоохоронних органів з протидії корупції. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 116-122
3. Про додаткові заходи щодо посилення боротьби із злочинністю та зміцнення правопорядку в Україні: Розпорядження Президента України від 28 вересня 1992 року № 150/92-рп. *Голос України*. 1992. № 186.
4. Зубов К. М. Історичні прояви корупції в Україні та особливості боротьби з нею. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць*. 1994-2007. Вип. 35 : П'ята науково-теоретична конференція «Українське адміністративне право», ОНЮА 2007 р. С. 473-477.
5. Дедекаєв В. А. Економічна злочинність – небезпека № 1. *Діло*. 2001. № 28. С. 12.
6. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження / керівник авт. кол. доц. І. О. Ревак. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 220 с.
7. Про план заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією, на 2000 рік: Постанова Кабінету Міністрів України, План № 1050 від 03.07.2000. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1050-2000-%D0%BF>
8. Про засади запобігання та протидії корупції: Закон № 1506-VI від 11.06.2009. *Відомості Верховної Ради України*. 2009, № 45, ст.691